

Exkludering som möjlighet och utmaning

Vicktoria Westerberg, Pedagogiska institutionen, Umeå universitet

Denna studie är en del av ett avhandlingsarbete som syftar till att skapa kunskap om rationaler för och konsekvenser av skolans möjlighet att ge – eller att avstå från att ge – elever stöd i särskild undervisningsgrupp. Rektor är den som beslutar om placering i särskild undervisningsgrupp (Skollagen 3 kap. 9§, 11§), och till denna studie har trettio rektorer intervjuats. Fokus riktas mot hur de förklarar eller begripliggör varför del elever inte kan få stöd inom eller i anslutning till sin vanliga klass utan behöver stöd i särskild undervisningsgrupp.

Det från intervjuerna resulterade mönstret kan sammanfattas med tre punkter: rektorerna pratar om att eleverna placeras i särskild undervisningsgrupp till följd av behov/egenskaper hos eleverna, att eleverna är ”hemmasittare” eller att lärarna inte kan (eller vill) hjälpa eleverna inom ramen för den ordinarie undervisningen.

Enligt Skolverket (2019) placeras elever i särskild undervisningsgrupp med hänvisning till inlärningsproblematik, social problematik eller funktionsnedsättningar av olika slag, det vill säga på samma grunder som elever får stöd i sin vanliga klass. Tidigare studier visar att elevers stödbehov ofta tillskrivs dem själva, att de har exempelvis inlärningssvårigheter, begåvningshandikapp eller ADHD (jmf Isaksson, Lindqvist & Bergström 2007; Hjärne, 2016; Hjärne & Säljö, 2012; Lahdenperä, 1997; Mehan, 2014; Persson, 2004/2008).

Just det faktum att rektorerna poängterar behovet av särskiljande lösningar men att de inte kan peka ut något specifikt som förklarar eller begripliggör varför en del elever placeras i särskild undervisningsgrupp för att få stöd medan andra kan få stöd i sin vanliga klass aktualiserar behovet av en diskussion vad gäller den särskilda undervisningsgruppens möjligheter och utmaningar. Min förhoppning är att resultatet ska bidra till att fördjupa samtalet kring hur stöd till elever bäst ska utformas, på såväl beslutsfattarnivå som på enskilda skolor.

Referenser

- Hjärne, E. (2016). The narrative of special education in Sweden: History and trends in policy and practice. *Discourse: Studies in the cultural politics of education*, 37(4), 540–552.
- Hjärne, E. & Säljö, R. (2012). Institutional labeling and pupil careers: Negotiating identities of children who do not fit in. I T. Cole, H. Daniels and J. Visser (Red.), *Routledge international companion to emotional and behavioural difficulties*, 40–48. London: Routledge.
- Isaksson, J., Lindqvist, R. & Bergström, E. (2007). School problems or individual shortcomings? A study of educational plans in Sweden. *European Journal of Special Needs Education*, 22(1), 75–91.
- Lahdenperä, P. (1997). *Invandrabakgrund eller skolsvårigheter: en textanalytisk studie av åtgärdsprogram för elever med invandrabakgrund*. Stockholm: HLS förlag.
- Mehan, H. (2014). The prevalence and use of the psycho-medical discourse in special education. *International Journal of Educational Research. Special Issue: Representing Diversity in Education: Students identities in contexts of learning and instruction*, 63, 59–62.
- Persson, B. (2004). Specialpedagogik och dokumentation i en skola för alla- en fråga om likvärdighet, rättvisa eller rättigheter? *Utbildning & Demokrati*, 13(2), 97–113.
- Persson, B. (2008). *Elevers olikheter och specialpedagogisk kunskap*. Stockholm: Liber.
- Skollagen (2010:800)
- Skolverket (2019): *Särskilt stöd i grundskolan läsåret 2018/19*.